

Lektsioonid: 5Ms 10:12–13; Mk 12:28–34

Pihikõne: Js 28:16

Jutlus: 1Jh 2:15–17

Laulud: 215 (1–6); 157 (1–4, 5); 307 (1–4); 317 (1–4)

Ärge armastage maailma ega seda, mis on maailmas! Kui keegi armastab maailma, siis ei ole temas Isa armastust. Sest kõik, mis on maailmas – lihamimu ja silmahimu ja elukõrkus –, ei ole Isast, vaid maailmast. Ja maailm kaob ja tema himu, aga kes teeb Jumala tahtmist, püsib igavesti.

Meie tänane kirjakoht algab apostel Johannese üleskutsega mitte armastada maailma ega seda, mis on maailmas. Ometi kõlab pea igal jumalateenistusel, meie koguduses sõnajumalateenistustel kuldsalm Jh 3:16: „Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu.” Kuidas siis nii: Jumala apostel kutsub üles mitte armastama seda, mida Jumal on armastanud? Kusjuures Johannese evangeeliumi ja Johannese kolme kirja puhul on tegemist ühe ja sama koolkonna teoloogiaga. Ja ka sõna „maailm” on algses kreeka keeles mõlemal juhul sama, κόσμος.

Inglise teoloog Alfred Plummer ütleb selle kohta: „Maailm, mida Isa armastab, on kogu inimkond. Maailm, mida meie ei tohi armastada, on kõik see, mis on Jumalast võõrdunud – kõik see, mis takistab inimesi Jumalat vastuarmastusega armastamast.” Pealegi, ja sellele juhib tähelepanu saksa teoloog Werner de Boor, tuleb tähele panna Jh 3:16 sõna „nõnda”: „Ei ole tegemist Jumala üldise ja tingimusteta armastusega maailma vastu. Ei, Jumal saab maailma armastada vaid väga konkreetsel viisil – „nõnda”, et Ta ohverdab oma ainsa Poja; „nõnda”, et Tema armastus käib läbi valu, vere ja surma.”

Niisiis on neis kahes johanneslikus teoloogias kasutatud „maailma” tähenduses tegemist ikka sellsama ühe maailmaga, kosmosega, kuid vaatepunktid sellele maailmale on erinevad: inimlik vaade Jumala loodud maailmale on vaade Jumalast eemale, omakasupüüdlik vaade; jumalik vaade Jumala loodud maailmale on aga inimkonnale halastav, armastav vaade. Just seepärast saab apostel Johannes siin öelda, et kui inimene armastab maailma, siis ei ole temas Isa armastust.

Nagu kuulsime, Johannes ka täpsustab seda inimlikku armastust maailma vastu, kasutades kolme sõna: lihamimu, silmahimu ja elukõrkus. Need kolm ei tule Jumalast, vaid maailmast, vastandudes Jumalale. Võib siis ka öelda, et need kolm tulenevad kuradist, kuna kurat vastandub Jumalale.

Saksa piibliteadlane Gottfried Voigt toob välja, et lihamimu, ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς all on siin mõeldud inimese (otsetõlkes) liha patust nõudmist, kusjuures mitte ainult ihulikus tähenduses, vaid üldse Jumalast lahutatud inimolemuse tähenduses. Siin on kindlasti osa seksuaalsusel, kuid seksuaalsus ei hõlma selle nähtuse kogu pilti.

Silmahimu, ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν ei väljenda samuti mitte ainult seksuaalsust (nagu võiks järeldada Jeesuse sõnast Mt 5:28: „Igaüks, kes naise peale vaatab teda himustades, on oma südames temaga juba abielu rikkunud.”), vaid kõike, mida inimene ahnelt jälgib.

Elukõrkus, ἀλαζονεία τοῦ βίου on elustandard, mis nõuab rahakulutamist teistele muljet avaldavaks eneseesitlemiseks.

Alfred Plummer toob välja huvitava seose nende kuradi kolme kiusatuse ja 1Ms 3. peatüki pattulangusloo vahel. 1Ms 3:6 on öeldud: „Ja naine nägi, et puust oli hea süüa, ja see tegi ta silmadele himu, ja et puu oli ihaldusväärne, sest see pidi targaks tegema.” See, et puust oli hea süüa, seostub lihamimuga. See, et puu vilja oli tore vaadata, seostub silmahimuga. Ja elukõrkusega seostub see, et see keelatud vili töötas näida targana nagu Jumal.

Need kolm n-ö kuradi kiusatuse ehk patu valdkonda ei hõlma küll kõiki võimalikke patte ehk Jumalast lahku löömise võimalusi, kuid mingi üldise kategoriseeringu nad siiski annavad. Kui mõelda meie endi tegevustele, mis meid Jumalast lahutavad, on võimalik neid üsna hõlpsasti nende kolme n-ö patukategooriaga siduda.

Tuleb tähele panna, et apostel Johannes ei selgita neid kolme patukategooriat mitte kuidagi, vaid ainult nimetab need. Miks nii? On arvatud, et Johannes teab hästi, et inimestel ongi väga erinevad kiusatused ja sõltuvused ning igaüks teab ise, mida ta lihamimu, silmahimu ja elukõrkuse all silmas peab. Kuid see, et tema kui nõdra inimese teod mõnesse neist kategooriaist kuuluvad, on kindel.

Olen tänases jutluses tsiteerinud juba mitmeid teolooge ja seetõttu olgu veel üks, minu meelest üsnagi asjakohane kommentaar Johannese mõtetele. Nimelt kirjutab saksa teoloog Friedrich Büchsel Johannese kirjast nii: „Johannes kirjutab eesmärgiga hoida oma lugejates alal keskendunud ja kindlameelset armastust Jumala vastu – armastust, mis eelistab pigem taluda etteheiteid maailmast hoidumise pärast, kui lasta end rüvetada selle maailma kommetest, milles puudub armastus Jumala vastu –, ning astuda vastu sellisele ahvatlusele, mis ei tee enam vahet Jumala-armastusest lähtuva elu ja „piiranguteta kultuuris osalemise” vahel.

Minu meelest puudutab Büchsel üsna olulist punkti kristlase suhtes maailmaga („maailma” eelpool defineeritud patuses tähenduses). Nimelt kultuuri, „piiranguteta kultuuris osalemist”. Oleme vist kõik nõus, et üks keerulisemaid valdkondi kristliku koguduse elus on suhted ilmaliku ühiskonnaga, lihtsalt öeldes, sellega, mis toimub kiriku uste, võib-olla kirikuaia väravate taga.

Tihti väljenduvadki need suhted kultuuri kaudu. Professionaalsed kunstitegijad – mõtlen siin kõigi kaunite kunstide esindajaid – hindavad kirikuruumi ja eksponeerivad oma kunsti meeleldi kirikus. Minevikus, mil sakraalne ja sekulaarne, vaimulik ja ilmalik kunst olid selgelt lahus, oli olukord märksa lihtsam. Kiriku jaoks loodi sakraalset arhitektuuri, kujutavat kunsti, muusikat, ka kirjandust (kuna kirikulaulutekstid on ju põhimõtteliselt vaimulikud luuletused). Uusajal hakkas aga vahe sakraalse ja sekulaarse kunsti stiili vahel tasapisi kaduma. Nt 18. sajandil tegutsenud heliloojate – J. S. Bach, J. Haydni, W. A. Mozarti ja L. v Beethoveni, kui nimetada vaid kõige kuulsamaid – sakraalse muusika stiil ei erinenud mitte millegi poolest nendesamade heliloojate sekulaarse muusika stiilist, nt vaimulike suurvormide stiil oli äravahetamiseni sarnane ilmalike ooperite stiiliga. See viis vaimuliku ja ilmaliku muusika segunemiseni järgnevail sajandeil. Ja julgeksin seda väidet üldistada kõigi kaunite kunstide kohta.

Selline areng aga on pannud ja paneb jätkuvalt pinge alla kristliku koguduse jumalasuhte. Kui väljenduda apostel Johannese termineis, siis maailma peale tungides tuleb Kristuse kogudusel alati jälgida seda, mis „on Isast”, on Jumalast.

Kristuse kogudus peab märkama ja endast eemal hoidma selle maailma kombeid, milles puudub armastus Jumala vastu – nagu ütleb eeltsiteeritud Friedrich Büchsel. Olgu need kombed maailma arvates kuitahes kultuursed, Kristuse kogudus peab ennast neist distantseerima.

Kuid see on ainult teooria. Praktika on palju keerulisem. Ühest küljest on raske kirikuuksi sulgeda inimeste eest, kes tahavad kirikusse tuua huvitavaid ja ilusaid asju, sest siis võib kirik sattuda ühiskondlikku isolatsiooni ja muutuda getoks. Teisest küljest tuleb siiski leida meelekindlust seda teha, kui olukord nõuab. Ja samuti seda käitumist ühiskonnale rahulikult ja kindlalt selgitada.

Siin tulebki appi johanneslik teoloogia, polariseeriv vaatenurk sakraalse ja sekulaarse maailma suhtele, mis väljendubki UT-s vast enim just Johannese evangeeliumis ja kolmes Johannese kirjas. Kristuse kogudus *versus* maailm ja maailm *versus* Kristuse kogudus.

Tänase jumalateenistuse teema meie kirikukalendri järgi on „Suurim käsk”. Ja kristlikust perspektiivist on suurim käsk teatavasti armastuskäsk: armasta Jumalat üle kõige ja ligimest nagu iseennast. Seetõttu on tänases jutluses igati paslik kõnelda armastusest. Täna apostel Johannese sõna tõlgendades me sellest alustasime ja sellega on sobiv ka lõpetada.

Kõnelesime alguses, et vastuolu selles, et Kristuse kogudus ei tohi maailma armastada ja Jumal on seda siiski teinud, on ainult näiline. Armastus on üks, aga selle armastuse subjekt on lihtsalt erinev – inimene pole Jumal ja Jumal pole inimene. Inimene ei suuda maailma armastada nii nagu Jumal suudab, sest inimene on patune, Jumal aga patuta.

Ometi võime siitsamast Johannese kirjast, 1Jh 4:21 lugeda: „Ja see käsk on meil temalt [Jumalalt] endalt, et kes armastab Jumalat, armastagu ka oma venda!” Näeme, et apostel Johannes siiski eeldab, et kristlane suudab maailma armastada. Sest „venna” all ei tule siin mõelda ainult usukaaslast, kaaskristlast, vaid kõiki ligimesi. (Seda, mida tähendab ligimene, mäletame ju hästi Jeesuse tähendamissõnast halastaja samaarlasest.) Veelkord: Johannese meelest kristlane võib

maailma armastada, ent seda vaid juhul, kui ta armastab Jumalat. Kuid Jumalat saab Kristlane armastada vaid siis, kui ta usub Jeesusesse Kristusesse. Nii lihtne see ongi!

Sest Jeesus ütleb Jh 16:33 oma jüngerile: „Maailmas ahistatakse teid, aga olge julged: mina olen maailma ära võitnud.” Ja see võit tähendabki ju seda, et Jeesus Kristus armastab maailma, vaatamata selle patususele. Ja suudab patuse ligimese selle armastuse läbi muuta pühaks. Samamoodi: igaüks, kes on Kristuses, suudab koos Temaga samuti maailma armastada, ja suudab koos Kristusega muuta patuse ligimese pühaks.

Aamen.